

Részletes ismertető a Történelem 6. tankönyvről

(FI-504010601/1; FI-504010602/1)

A tankönyvi fejlesztés koncepciója

A tankönyv az OFI által fejlesztett újgenerációs általános iskolai történelem-tankönyvsorozat második kötete. Az általános iskola 6. évfolyamos tanulóinak készült. Célunk volt olyan tankönyv elkészítése, amely a kerettantervben előírt ismeretanyag bázisán változatos képességfejlesztési módszereket kínál, és önálló ismeretszerzésre ösztönöz. Az átdolgozás során arra törekedtünk, hogy a tényanyag ne növekedjen, didaktikailag viszont legyen sokszínűbb a könyv, s a korábbinál jobban tegye lehetővé a tanulók aktív részvételét a tananyag feldolgozásában.

A tankönyv korszerű ismereteket közvetít. A politika- és társadalomtörténet mellett a tankönyv technika-, művelődés- és életmódtörténettel is foglalkozik. A szerzők fontosnak tartják a tanulói érdeklődés felkeltését és a képességek (ismeretszerzés és tanulás, kritikai gondolkodás, kommunikáció, tájékozódás időben és térben) fejlesztését. A tanulók lássák, hogy a történelemtanulás az események megismerése mellett folyamatok és problémák felismerését is jelenti. A tankönyv segíti a történelmi fogalmak pontos használatát. Az ismeretszerzésben az alapszöveg mellett szerepet kapnak a rövid olvasmányok és az írásos források is. A tankönyv nem illusztrációként, hanem történelmi forrásként kezeli a képeket. A tananyag feldolgozása a tankönyvi térképek mellett a történelmi atlasz térképeire is támaszkodik.

A tartalmat az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 2. melléklet: Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyamára megnevezésű kerettanterv előírásai, továbbá a NAT 2012. határozzák meg.

A tankönyv szerkezete, módszertani törekvései

A tankönyv témakörei a magyar történelmet Károly Róbert korától az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc bukásáig, az egyetemes történelmet a nagy földrajzi felfedezések és a reformáció korától a XIX. század első feléig tárgyalják.

A leckéktől elkülönülő hosszabb olvasmányok étkezéssel, hiedelmekkel, tudósokkal, feltalálókkal, hadtörténeti témákkal foglalkoznak, és bemutatnak néhány jelentős magyar történelmi személyiséget (Zrínyi Ilona, Széchenyi, Wesselényi, Deák, Bem, aradi vértanúk).

A tankönyv öt témakörből áll és 45 leckét tartalmaz. A témakörök *projektfeladatokkal* kezdődnek és összefoglalásokkal végződnek. A II. és a IV. témakört egy-egy *képregény* is színesíti. A témakörök:

- I. A KÖZÉPKORI MAGYAR KIRÁLYSÁG VIRÁGKORA ÉS HANYATLÁSA;
- II. A VILÁG ÉS EURÓPA A KORA ÚJKORBAN;
- III. MAGYARORSZÁG A KORA ÚJKORBAN;
- IV. A FORRADALMAK ÉS A POLGÁROSODÁS KORA EURÓPÁBAN;
- V. A REFORMKOR ÉS AZ 1848–49-ES SZABADSÁGHARC MAGYARORSZÁGON.

Minden *lecke* új oldalon kezdődik. A leckéket rövid motivációs szöveg vezeti be. Leckén belül a főszöveg, a kiegészítő olvasmányok és a források tipográfiaiilag elkülönülnek. A források kapcsolódását a főszöveghez sorszámok jelzik. Az oldalak megjelenése a kéthasábos formát követi. A szélesebb hasáb a főszöveget és az olvasmányokat, a keskenyebb pedig a forrásokat és a kiegészítő információkat tartalmazza. A főszöveg alcímekkel tagolt. A leckéket vázlatok és összefoglaló kérdéssorok zárják.

A tankönyvet *év eleji ismétlés* nyitja, és hasznos kiegészítők zárják. Az *időrendi táblázat* segíti az egyetemes és a magyar történelmi események szinkron szemléletét. Ezt követi az *Ahogy a történészek gondolkodnak* című leckerészek összefoglaló táblázata. A *kislexikonból* tájékozódhatunk a kerettantervben szereplő fogalmakról és személyekről. A *képkvíz* (Felismered-e?) érdekes formája az év közben tanultak felidézésének.

A tananyag feldolgozása időrendben történik. Az olvasmányok kiegészítik az alapismereteket. A források értelmezését kérdések, feladatok segítik. A térképek, képek és ábrák jól beilleszthetők a tananyag feldolgozásába. Az *Ahogy a történészek gondolkodnak* című egységekben történelmi problémákat és megközelítésük módszereit ismerhetik meg a tanulók. A tankönyv lehetőséget ad a tanulói munkára, az önálló véleménynyilvánításra és a kooperatív tanulásra. Újítás a tankönyvben a projektmódszer alkalmazása.

A tankönyvi bevezető bemutatja a tanulóknak a tankönyvet (szövegtípusok, kiemelések stb.). A nagy fejezetek elején pontokba szedve tüntettük fel az ismeretanyag érdekességeit és a képességfejlesztési lehetőségeket. A tankönyv végi hasznos kiegészítőket (időrendi táblázat, kislexikon stb.) már említettük. A tankönyvi szöveg jól tagolt, érdekes. Minden lecke végén vázlat és összefoglaló kérdések vannak. A félkövér kiemelések könnyebbé teszik a lényeges információk megtalálását. A leckékben rövid meghatározás olvasható a tanulók számára ismeretlen fogalmakról (keskeny hasáb). A képek, ábrák és térképek szerves részét jelentik a tananyag feldolgozásának.

A nagy fejezetek a tárgyalt korszakra jellemző kétoldalas képpel kezdődnek. A projektfeladatok az önálló kutatás és a közösen végzett munka élményét nyújtják. Az olvasmányok és a képek felidéznek a tárgyalt korszakot, kedvet csinálnak a tanuláshoz. A képregényeknek is motivációs szerepe van.

A képek, térképek és a szöveges források értelmezését kérdések, feladatok segítik. Az olvasmányok és a források elemzésével differenciáltan fejleszthető a szövegértés. Sok feladat az olvasott szöveg lényegének kiemelését gyakoroltatja. E célra használhatók a képregények is. A fejezetekben találunk ismétlődő feladatokat, visszautalásokat. A feladatok egy része arra ösztönzi a tanulókat, hogy információkat gyűjtsenek az adott témához a tankönyvből vagy az interneten. A projektfeladatok bemutatják a projektmunka lépéseit.

A munkafüzet

A tankönyvhöz munkafüzet készült, tanmenete letölthető az Okosportálról. A taneszközhöz használható a *Történelmi atlasz általános iskolásoknak* című OFI-kiadvány (FI-504010503) és más általános iskolai történelmi atlaszok is. A tankönyvhöz tartozó digitális anyagok az Okosportálon érhetők el.

A tankönyvi leckékhez illeszkedő munkafüzet lehetőséget biztosít arra, hogy tanulók a tanórán elhangzott ismereteket a munkafüzet segítségével elmélyítsék.

A munkafüzet a tankönyvi leckék beosztása alapján épül fel. Az alkotók szándéka szerint a feladatok nagy részét tanórán, gyakorló vagy összefoglaló órákon oldandák meg a tanulók, de a kiadvány emellett otthoni tanulás során, egyfajta önellenőrzésként is jól használható. A feladatok többsége a leckék főszövege alapján megoldható, de vannak olyan feladatok, amelyekhez a kiegészítő részeket is el kell olvasni.

A munkafüzet célja, hogy a képességek és az önálló tevékenységformák fejlesztése révén a tanulók képesek legyenek az ismeretek önálló megszerzésére, értelmezésére, ezek alapján önálló vélemény kialakítására, a vitakultúra elsajátítására, az új ismeretekből történő következtetések leszűrésére. Ezáltal a kompetenciafejlesztés mindvégig meghatározó szerepet kap.

A munkafüzet tananyag feldolgozási módszereiben az ismeretközlés, a kooperatív tanulási módszerek, az önálló és csoportmunka, és a gondolkodtató kérdések állnak a középpontban. A feladatok ösztönzik a tanulói aktivitást, az önálló ismeretszerzést, a tanultak új szempontok szerint történő átgondolását. Az életkori sajátosságoknak megfelelő gondolkodást fejlesztő feladatok jellemzik a kötetet.

A munkafüzetben sokféle feladat található; ahogy a diákoknak szóló bevezető is említi: „... segítségével kereshetsz kakuktkojást, fejthetsz keresztrejtvényt,

betűrejtvényt, és hiányos szövegek tartalmát tehető olvashatóvá. Összekevert betűk között kell majd értelmes szavakat és neveket keresned, igaz–hamis állításokat kell megvizsgálnod, egymáshoz illő szavakat, kifejezéseket kell összekötnöd. Ha szeretsz színeznél, rajzolni, erre is ad lehetőséget a munkafüzet.”

A munkafüzet nagy hangsúlyt fektet a fogalomhasználatra. Az új fogalmak egy-egy feladatsoron belül több feladatban is előkerülnek. (Keresztrejtvény, összekötős feladat, igaz–hamis, egyszerű fogalom meghatározás.) Az időbeni tájékozódást időszalagos, a térbeni tájékozódást vaktérkép feladatok gyakoroltatják. A feladatok túlnyomó többségét a munkafüzetben kell megoldaniuk a tanulóknak, egy-egy fogalmazás (esszé) jellegű feladat esetében kell a füzetet használniuk.

